

WWF

2018

Konkurs WWF na Rolnika Roku regionu Morza Bałtyckiego edycja 2018

Program WWF na rzecz Ochrony Ekoregionu Morza Bałtyckiego

W KOOPERACJI Z

Coalition Clean Baltic

LATVIJAS LAUKU,
KONSULTACIJU UN
IZGLĪTĪBAS CENTRS

LIETUVOS ŽEMĖS ŪKIO
KONSULTAVIMO TARNYBA

SEGES

PARTNERZY
PROGRAMY WWF
NA RZECZ
OCHRONY
EKOREGIONU
MORZA
BAŁTYCKIEGO

BALTIC FUND FOR NATURE

ESTONIAN FUND FOR NATURE

LITHUANIAN FUND
FOR NATURE

Pasaules
Dabas
Fonds

Niemen, główna rzeka w Europie Wschodniej, widok z lotu drona. Swój bieg zaczyna na Białorusi, przepływa przez Litwę, następnie uchodzi do Zalewu Kurońskiego (Morze Bałtyckie).

© A. Aleksandravicius / Shutterstock

ROZWIĄZANIA LĄDOWE POTRZEBNE BARDZIEJ NIŻ KIEDYKOLWIEK

Pomimo oznak poprawy, ostatnie oceny wskazują, że eutrofizacja nadal dotyka ok. 97% Morza Bałtyckiego. Praktyki rolnicze ograniczające odpływ substancji biogennych, takie jak te wskazane w niniejszej broszurze, stanowią decydującą część rozwiązania tego problemu.

Według najnowszych badań niedotlenienie, które obecnie występuje w wodach przybrzeżnych jest zjawiskiem bezprecedensowym na przestrzeni ostatnich 1500 lat. Półzamknięte, śródkontynentalne morze szelfowe, jakim jest Morze Bałtyckie, jest szczególnie wrażliwe na zanieczyszczenia wywołane dopływem substancji biogennych. Nadmiar substancji biogenicznych, odżywczych, takich jak fosfor i azot, prowadzi do poważnego zaburzenia ekosystemu, którego efektem są rozległe zakwity glonów i sinic, brak tlenu na dużych głębokościach oraz powiększenie obszarów przydennych z małą ilością lub całkowitym brakiem tlenu – tzw. „martwych stref”.

Dobra wiadomość jest taka, że wiele z niebezpiecznych punktowych źródeł zanieczyszczeń zostało już zabezpieczonych, uzyskano też znaczną poprawę jakości wód poprzez udoskonalenie oczyszczalni ście-

ków komunalnych oraz rozwiązanie problemu odpływu ścieków przemysłowych. Jednak działalność rolnicza, która jest odpowiedzialna za prawie połowę całego wprowadzanego azotu i fosforu do Bałtyku, nadal pozostaje dużym źródłem zanieczyszczenia naszego morza substancjami odżywczymi.

Rozwiązanie problemu odpływu substancji odżywczych w tak dużym zlewisku obejmującym kilka krajów stanowi duże wyzwanie. Obciążenia rolnicze wynikają głównie ze źródeł innych niż punktowe i rozkładają się na duże obszary lądu. Obserwowany ostatnio trend transformacji strukturalnej gospodarstw powoduje, że to wyzwanie staje się jeszcze poważniejsze. Gospodarstwa rolne skupione wokół Morza Bałtyckiego w wyniku postępu technologicznego i wymogów utrzymania rentowności stają się bardziej wyspecjalizowane, większe pod względem obszaru, lecz ich liczba się zmniejsza. Można to zaobserwować zwłaszcza w Niemczech, Danii i Szwecji, a także w Polsce. Wśród pozostałych potencjalnych konsekwencji dla środowiska można wymienić znaczny wzrost stosowania nawozów, które w przypadku nieprawidłowego zarządzania mogą w dalszym stopniu pogłębiać problem eutrofizacji.

Innym budzącym obawy trendem jest zmiana klimatu, w tym roku odczuwalna w formie wyjątkowo ciepłej pogody i suszy. Takie ekstremalne warunki klimatyczne mogą mieć bardzo negatywny wpływ na działalność rolniczą w regionie. Mogą wpływać również na wody gruntowe i zwiększać odpływ substancji biogennych do Morza Bałtyckiego ze względu na niski poziom pobierania substancji odżywczych przez uprawy.

W związku z tym współpraca z rolnikami w celu wdrożenia metod zatrzymujących związki azotu i fosforu w gospodarstwie oraz wydajniejszego stosowania nawozów jest ważniejsza niż kiedykolwiek. Zaangażowanie w dbałość o środowisko oraz dokonywanie świadomych wyborów wykorzystujących prośrodowiskowe metody prowadzenia działalności rolniczej może pomóc w ochronie i odtwarzaniu siedlisk o krytycznym znaczeniu, ochronie zlewni oraz poprawie stanu gleb i jakości wody, a także w zapewnieniu produkcji żywności i miejsc pracy w regionie. Wymagane jest tutaj również wsparcie regionalne.

Reformy polityki, ramy prawne, lepsze warunki rynkowe i większa świadomość środowiskowa mogą wspólnie pomóc regionowi Morza Bałtyckiego w pilnie potrzebnym przejściu na zrównoważony model rolnictwa.

Podkreślanie dobrych przykładów i najlepszych praktyk również stanowi ważną część rozwiązania. Rolnicy otrzymujący nagrodę Rolnika Roku regionu Morza Bałtyckiego za stosowanie praktyk przyjaznych środowisku morskemu są ciągłą inspiracją w tym zakresie.

„Współpraca z rolnikami w celu wdrożenia metod zatrzymujących związki azotu i fosforu w gospodarstwie oraz wydajniejszego stosowania nawozów jest ważniejsza niż kiedykolwiek.”

Zwycięzcy edycji 2015: Minna Sakki-Eerola i Markus Eerola, Finlandia

W 2015 r. rolnicy Minna Sakki-Eerola i Markus Eerola otrzymali nagrodę Rolnika Roku regionu Morza Bałtyckiego za innowacyjne techniki oraz działania podejmowane w ich gospodarstwie ekologicznym.

– Największą korzyścią z przyznanej nagrody były nowe kontakty i współpraca, które umożliwiły nam dalsze rozwinięcie działalności ku szerszemu zastosowaniu dobrych praktyk – opowiada Markus. Gospodarstwo Knehtilä jest teraz centrum nowego rodzaju modelu produkcji żywności, który nosi nazwę Symbiozy Rolniczo-ekologicznej Palopuro (Palopuro Agroecological Symbiosis). Wraz z zakładem produkcji biogazu, przedsiębiorstwem przetwórstwa żywności oraz okolicznymi gospodarstwami, rozwijają ekonomiczny i przyjazny dla środowiska model współpracy. Model ten pozwala dostarczać lokalnie wyprodukowanej żywności z zastosowaniem wtórnie przetworzonych substancji odżywczych i bioenergii. Model ten również ogranicza ilość odpadów oraz emisji, zachowując dobrą strukturę gleby i jej żyzność. Symbioza rolniczo-ekologiczna buduje również wspólnotę, tworząc rynki zbytu dla rolników i zapewniając konsumentom okazję do zaznajomienia się z całym łańcuchem produkcji. Oczekuje się, że model Symbiozy Palopuro będzie w pełni funkcjonować w najbliższych latach, natomiast kolejnym krokiem będzie wprowadzenie go w innych społecznościach produkcyjnych, aby pomóc im reagować na globalne wyzwania przez zastosowanie rozwiązań lokalnych.

Więcej informacji jest dostępnych pod adresem www.palopurosymbiosis.com

NAGRODA DLA ROLNIKÓW, KTÓRZY ZMIENIAJĄ ŚWIAT

Wielu rolników jest przygotowanych do podjęcia dodatkowych wysiłków, aby pomóc w ratowaniu Morza Bałtyckiego. Wszyscy zdobywcy nagrody Rolnika Roku regionu Morza Bałtyckiego z własnej inicjatywy stosują działania redukujące odpływ substancji odżywczych. Przyznając tę nagrodę, WWF chce podkreślić, jak ważne są to praktyki oraz zaprezentować ich przykłady w całym regionie.

Konkurs na Rolnika Roku regionu Morza Bałtyckiego pokazuje, że współpraca między rolnikami oraz gotowość do stosowania nowych metod i technik opierających się na badaniach naukowych jest podejściem gwarantującym sukces.

Wybrani przez jurorów laureaci są przykładem do naśladowania – zarówno dla innych rolników, jak i dla całego sektora rolniczego.

Gospodarstwa, które zdobyły nagrodę w tym roku, różnią się pod względem powierzchni i rodzaju działalności: od niewielkiego gospodarstwa biodynamicznego do 800-hektarowego gospodarstwa konwencjonalnego z produkcją roślinną i zwierzęcą. Społeczno-ekonomiczna

i polityczna sytuacja w rolnictwie w dziewięciu krajach leżących nad Morzem Bałtyckim jest bardzo zróżnicowana, co wyraźnie odzwierciedla różnorodność wśród krajowych zwycięzców tegorocznego konkursu.

Każdy z rolników ma do opowiedzenia niepowtarzalną historię na temat metod, jakie próbował stosować i jakie wdrażał, aby rozwiązać problem odpływu substancji odżywczych, a także jakich korzyści – zakładanych i nieoczekiwanych – doświadczył w efekcie takich działań.

Na kolejnych stronach przedstawiono sylwetki rolniczek i rolników oraz opisano podejmowane przez nich działania na rzecz ochrony Morza Bałtyckiego. Zapraszamy do lektury i inspiracji!

KONKURS NA ROLNIKA ROKU REGIONU MORZA BAŁTYCKIEGO 2018 LAUREACI REGIONALNI

Zlewisko Bałtyku jest cztery razy większe od samego Morza Bałtyckiego, obejmuje 14 krajów oraz ok. 90 mln ludzi.

Biorąc pod uwagę zróżnicowanie terenu, zasobów naturalnych oraz warunków społeczno-ekonomicznych, bardzo ważny jest odpowiedni dobór wspólnych działań na rzecz ochrony Morza Bałtyckiego przed eutrofizacją.

Obszar zlewiska zaznaczono kolorem jasnoniebieskim.

 Dania:
Ole Lyngby Pedersen
I/S Faurgård

 Szwecja:
Christoffer Bonthron
i Erik Bengtsson,
gospodarstwo Karlsfälts

 Finlandia:
Tuomas i Iiris Mattila,
gospodarstwo Kilpiä

 Rosja:
Igor i Irina Rudenko,
gospodarstwo Zarechye

 Estonia:
Viljar Veidenberg,
gospodarstwo Pajumäe

 Łotwa: Andris Kalniņš,
gospodarstwo Ozoli

 Litwa:
Vaiva Jundulaitė-Kosienė
i Giedrius Kosas,
gospodarstwo Miško Sodai

 Niemcy:
Alfred i Angelika Stender,
gospodarstwo Kroghof

 Polska:
Krzysztof Kowalski

 Ukraina:
Bogdan Kostiv,
gospodarstwo Kostiv R.P.

 Białoruś:
Kanstantsin Chychyra,
Kanstantsin Chychyra LPH

POLSKA

Krzysztof Kowalski

Metody rolnicze stosowane przez Krzysztofa Kowalskiego chronią okoliczne wody, prowadzą do zachowania różnorodności biologicznej i zapewniają lepszej jakości produkty.

© A. Sosnowska / WWF

“Wygrana w konkursie jest dla mnie wielkim zaskoczeniem. Umacnia mnie to w przekonaniu o słusznej drodze jaką wybrałem. Nie spoczne na laurach i nadal będę rozwijał swoje gospodarstwo.”

Wielopokoleniowe gospodarstwo Kowalskiego jest cenione za produkcję tłoczonych na zimno olejów lnianych i rzepakowych, a także za hodowlę i ochronę rasy świni złotnickiej białej. Krzysztof mówi, że odziedziczył swój „pro-ekologiczny” sposób prowadzenia gospodarstwa od swojego ojca i dziadka, którzy zawsze zarządzali gospodarstwem z najwyższym szacunkiem dla środowiska.

– Mój dziadek i ojciec byli zdania, że natura dobrze sobie poradzi z każdym szkodnikiem i chorobą – wystarczy jej w tym nie przeszkadzać – mówi Krzysztof. Krzysztof po raz pierwszy zetknął się z problemem eutrofizacji, gdy wraz z żoną przebywał w odwiedzinach u rodziny w pobliżu jeziora Gołdap.

– Poszliśmy popływać w jeziorze i zauważyliśmy, że woda ma barwę intensywnie zieloną – wspomina. – Od swojej rodziny mieszkającej na tych terenach dowiedziałem się, że co roku na jeziorze

występują zakwity glonów i sinic, zwłaszcza jeśli lato jest słoneczne i gorące. Zdałem sobie sprawę, że ten proces jest wynikiem intensywnej działalności rolniczej. To doświadczenie sprawiło, że zacząłem bardziej oszczędnie stosować nawozy mineralne.

Obecnie Krzysztof stosuje wiele sposobów zapobiegających ucieczce substancji odżywczych z pól. Poza ostrożnym stosowaniem nawozów mineralnych i naturalnych w ściśle określonych terminach, na polach uprawiane są różne rośliny w płodozmianie, w tym międzyplony ścierniskowe i rośliny bobowate. Dodatkowo na terenie gospodarstwa znajduje się dziewięć stawów i strefy buforowe. W zeszłym roku Krzysztof wraz z rodziną zasadzili 1080 drzew wzdłuż rzeki i między polami – co, poza pomocą w zapobiega-

niu odpływowi substancji biogennych, tworzy siedliska dla dzikich zwierząt. Krzysztof dostrzega pozytywne efekty wprowadzonych przez siebie praktyk w jakości gleby, obecności dzikich zwierząt oraz korzyściach ekonomicznych. Każdego roku woda i pasza są badane pod kątem zawartości azotanów i pestycydów – wyniki są negatywne. Gleba jest pełna dżdżownic, co jest oznaką jej dużej żyzności. Na terenie gospodarstwa

„Celem mojego życia jest przekazanie gospodarstwa moim dzieciom w lepszym stanie niż otrzymałem je od mojego ojca, wydaje mi się, że powinno się to udać.”

© A. Sosnowska / WWF

© K. Kowalski

© A. Sosnowska / WWF

© A. Sosnowska / WWF

występuje 30 rodzin pszczelich. Krzysztof oszczędza również na zakupach nawozów mineralnych poprzez stosowanie przede wszystkim nawozów naturalnych – obornika i gnojowicy. Kolejną korzyścią jest

większa popularność produktów z gospodarstwa Kowalskiego.

– Popyt jest większy niż podaż – ujawnia Krzysztof. – Moje produkty cieszą się dużym zainteresowaniem wśród rolników

i studentów szkół rolniczych. W związku z tym zbudowałem centrum edukacyjne, gdzie mogę prowadzić wykłady dla wszystkich zainteresowanych.

Krzysztof Kowalski

Lokalizacja: Nasielsk w centralnej Polsce

Rodzaj gospodarstwa: Konwencjonalna produkcja roślinna i zwierzęca (130 ha)

Główne produkcja: Trzoda chlewna i różne uprawy, w tym zboża, rzepak, len i rośliny strączkowe

Uzasadnienie międzynarodowego jury:

„Jurorzy byli pod wrażeniem holistycznego podejścia pana Kowalskiego do zrównoważonej uprawy roślin i hodowli zachowawczej świni rasy złotnickiej białej. Wprowadzono szereg robiących wrażenie rozwiązań mających na celu redukcję odpływu substancji odżywczych z gospodarstwa: utrzymanie stawów oraz stref buforowych, precyzyjne nawożenie, wapnowanie i badanie gleby.

Wprowadzono praktyki stosowania przyjaznego dla środowiska obornika i gnojowicy. W gospodarstwie zachowano i powiększa się

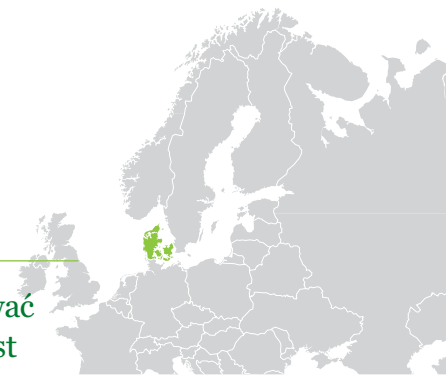
„wyspy drzew” oraz utworzono strefy buforowe wzdłuż rzeki. Poza szerokim zakresem działań podejmowanych przez pana Kowalskiego w jego gospodarstwie, aktywnie angażuje się on również we współpracę z innymi rolnikami w celu popularyzacji i rozpowszechniania swoich doświadczeń i wiedzy, również jako członek ogólnokrajowej Sieci Zagród Edukacyjnych.”

Główne praktyki:

Dziewięć stawów śródpolnych, strefy buforowe, miedze śródpolne, krzewy, zadrzewienia, uprawa międzyplonów ścierniskowych (groch i len) oraz roślin bobowatych, miejsca do przechowywania nawozów naturalnych (szczelność ścian potwierdzona testami), precyzyjne nawożenie, wapnowanie gleby, coroczne testy paszy i wody pod kątem pozostałości azotanów i pestycydów.

DANIA

Ole Lyngby Pedersen

Ole Lyngby Pedersen jest jednym z pierwszych, którzy zaczęli budować oczyszczalnie roślinne. Wierzy, że interdyscyplinarna współpraca jest kluczem w innowacyjności.

Położone między dwiema sąsiadującymi dolinami rzecznymi gospodarstwo I/S Faurgård jest gospodarstwem zarządzanym przez Ole'go Lyngby Pedersena i jego brata Pera, którzy zajmują się w nim uprawą ziemi oraz hodowlą. W 2008 r. Ole zamienił swoją ziemię w poligon badawczy, gdy wziął udział w projekcie LIFE AGWAPLAN*, w efekcie którego zbudował jedną z pierwszych oczyszczalni roślinnych w Danii.

– Zaczęło się od koncepcji „zimowej podmokłej łąki”, a skończyło na oczyszczalni roślinnej o szerokości ok. 20 m i 140 m długości – wspomina Ole. Oczyszczalnie roślinne, nazywane również oczyszczalniami roślinnymi o przepływie podpowierzchniowym, cieszą się coraz większym zainteresowaniem na całym świecie ze względu na ich właściwości oczyszczania ścieków z nadmiaru azotu i fosforu. Pomiar przeprowadzone w ramach pilotażowego projektu, w którym Ole wziął udział, wykazały zmniejszenie straty azotu średnio o 25% oraz zmniejszenie straty fosforu średnio o 40-50%.

Ole tak bardzo cieszył się z rezultatów, że zbudował drugą oczyszczalnię roślinną. Obie oczyszczalnie w gospodarstwie I/S Faurgård miały tak duży wpływ na praktyki rolnicze w Danii, że zainspirowały przyjęciem ogólnokrajowego planu dofinansowań budowy oczyszczalni roślinnych („sztucznych mokradeł”). Celem planu jest zbudowanie od 1000 do 2000 „sztucznych mokradeł” w Danii do końca 2021 r.

Dzisiaj Ole odgrywa kluczową rolę w podnoszeniu świadomości na temat oczyszczalni roślinnych i wynikających z nich korzyści – dzieląc się swoim doświadczeniem podczas organizowanych przez siebie wycieczek, prezentacji, a także przyczyniając się do powstawania informacyjnych filmów, artykułów, książek i broszur.

Poza „sztucznymi mokradłami” Ole stosuje inne równie ważne praktyki zmniejszające odpływ substancji odżywczych, takie jak plany i rejestry stosowania nawozów, strategiczne stosowanie gnojowicy i międzyplonów. Ole nie skończył jeszcze wprowadzać nowych rozwiązań w swoim gospodarstwie – w tym

„Tylko współpraca między władzami, naukowcami, doradcami i rolnikami pomoże nam w znalezieniu rozwiązań zmniejszających wpływ rolnictwa na środowisko.”

© Danny Skaade

roku planuje eksperymenty z nasyconymi strefami buforowymi.

– Każdy może dołożyć odpowiednich starań w swoim gospodarstwie – mówi Ole. – Mogę tylko polecić wszystkim in-

nym rolnikom, aby dobrze poznali swoją ziemię i zidentyfikowali możliwe do podjęcia działania. Doskonałą pomocą jest korzystanie z usług doradcy rolniczego.

* Projekt LIFE AGWAPLAN był prowadzony przez Duński Urząd Doradztwa Rolniczego w latach 2005-2009. Celem projektu było wskazanie i ilościowe określenie wpływu dobrych praktyk rolniczych na zmniejszenie zawartości substancji biogenych na powierzchni i w wodach gruntowych.

Ole Lyngby Pedersen, I/S Faurgård

Lokalizacja: Odder w Danii środkowej

Rodzaj gospodarstwa: Konwencjonalna produkcja roślinna i zwierzęca (250 ha)

Główne produkcja: Trzoda chlewna, zboża, rzepak ozimy i nasiona traw

Uzasadnienie krajowego jury:

„Gospodarstwo Ole'go Lyngby Pedersen i jego oczyszczalnie roślinne były celem wielu wizyt i wycieczek. Jego zaangażowanie i stosowane rozwiązania były przedmiotem owocnych dyskusji i pomogły zainspirować innych do budowy „sztucznych mokradeł”. Ole jest naprawdę dobrym ambasadorem i zawsze zaprasza różne osoby, aby zobaczyły nad czym pracuje w zakresie ochrony środowiska – jest to dobry sposób na rozpowszechnianie informacji.”

Główne praktyki:

Oczyszczalnie roślinne, nasycone strefy buforowe, plany i rejestry stosowania nawozów, międzyplony, monitorowanie systemu melioracji, badania gleby, badania na obecność azotanów.

ESTONIA

Viljar Veidenberg

„Praca z naturą jest naszym naturalnym sposobem pracy od samego początku” – wyjaśnia zwycięzca z Estonii, Viljar Veidenberg.

w 1989 r. ojciec Viljara Veidenberga, Arvo, podjął przełomową decyzję o przejściu z uprawy roślin i róz na produkcję mleka, a gospodarstwo Pajumäe, które zaczynało od jednej krowy mlecznej, teraz ma ich 90.

O bydło, pracując wspólnie, dbają dwa pokolenia. W sumie mają 200 sztuk, licząc krowy mleczne i cielęta, uprawiają także trawę i inne rośliny pastewne. Całość mleka jest przetwarzana na miejscu, powstają z niego jogurty, sery i inne produkty. W 2001 r. gospodarstwo mleczarskie otrzymało certyfikat produkcji ekologicznej, co Viljar uważa za kolejny, naturalny etap rozwoju.

Viljar i jego rodzina stosują tradycyjne, ekologiczne metody rolnicze oraz nowsze technologie w celu zrównoważonego zarządzania gospodarstwem. Niedawno zbudowana, wydajna mleczarnia jest zasilana energią słoneczną. Mleczarnia oczyszcza również wodę pomagając w spełnianiu potrzeb energetycznych gospodarstwa i jednocześnie redukując emisje gazów cieplarnianych.

Mamy stabilną bazę klientów dla naszych produktów mlecznych, ponieważ ludzie doceniają stosowane przez nas podejście do prowadzenia gospodarstwa.

W oborze stosuje się zaawansowany system zarządzania obornikiem na głębokiej ściółce, z którego skompostowany obornik jest raz do roku usuwany i rozrzuwany po polach, jako nawóz. Dodatkowe praktyki obejmują płodozmian, analizę gleby oraz stosowanie stref buforowych i utrzymanie mokradel.

„Mamy stabilną bazę klientów dla naszych produktów mlecznych, ponieważ ludzie doceniają stosowane przez nas podejście do prowadzenia gospodarstwa.”

– Widzimy wiele oznak, że przyroda ma się u nas dobrze: małe owady, dżdżownice, różne rośliny i ptaki – opowiada Viljar.

W gospodarstwie Pajumäe ważną wartością i praktyką jest również dzielenie się wiedzą. Viljar regularnie współpracuje z innymi rolnikami i organizacjami,

wymieniając się z nimi pomysłami, a także organizuje zajęcia edukacyjne dla dorosłych i dzieci. Dodatkowo blisko współpracuje z Estońskim Uniwersytetem Przyrodniczym nad opracowaniem nowych, zrównoważonych praktyk rolniczych.

– Nigdy nie jest za późno, aby podejmować kroki we właściwym kierunku – duże lub małe – wyjaśnia Viljar.

Viljar Veidenberg, gospodarstwo Pajumäe

Lokalizacja: Wieś Abja-Vanamõisa w Estonii południowej

Rodzaj gospodarstwa: Ekologiczne gospodarstwo mleczarskie (400 ha)

Główne produkcja: Krowy mleczne i produkty mleczarskie, trawa i inne uprawy pastewne

Uzasadnienie krajowego jury:

„Od początku gospodarstwo Pajumäe charakteryzowało się podejściem przyjaznym dla środowiska w zakresie produkcji i działalności. Dla członków całego gospodarstwa domowego działanie zgodnie z naturą to jedyny sposób na życie. Gospodarstwo to jest aktywnie zaangażowane w rozwój produktów i odkrywanie, testowanie oraz wprowadzanie innowacyjnych i przyjaznych dla środowiska sposobów jego prowadzenia. Na jurorach wrażenie zrobiło kompleksowe podejście do problemów dotyczących środowiska, a także nowa, innowacyjna linia produkcyjna produktów mleczarskich z gospodarstwa.”

Główne praktyki:

Recykling substancji odżywczych, zarządzanie obornikiem, analiza gleby, płodozmian, strefy buforowe, mokradła, naturalne wyspy.

Tuomas i Iiris Mattila

Tuomas i Iiris traktują i prowadzą swoje gospodarstwo jako ekosystem, koncentrując się głównie na dobrym stanie gleby.

Kiedy Tuomas Mattila przejął gospodarstwo Kilpiä od swojego ojca w 2005 r., chciał przejść na stosowanie metod ekologicznych, co, dla niego i jego żony Iiris, okazało się niepowtarzalnym wyzwaniem oraz niekończącym się procesem naukowym.

Lata monokultury i mechanizacji sprawiły, że piaszczysta i mulista gleba gospodarstwa potrzebowała głębokiej regeneracji. Dodatkowo wyzwaniem był trudny teren ze stromymi i długimi stokami, przez co gospodarstwo było bardzo podatne na erozję i odpływ substancji odżywczych.

„Przejdźcie na minimalną orkę i utrzymywanie ciągłej okrywy roślinnej radykalnie zmieniło strukturę powierzchniową gleby.”

– Przetawiałem gospodarstwo na ekologiczny płodozmiar i w ten sposób uprawiałem ziemię przez cztery lata, lecz gleba się nie poprawiała – wspomina Tuomas.

Tuomas i Iiris, opierając się na swoim wykształceniu w zakresie nauk przyrodniczych oraz mikrobiologii, zabrali się do testowania alternatywnych metod prowadzenia gospodarstwa.

– Wypróbowywanie nowych metod jest nieprzewidywalne – wyjaśnia Iiris. – Wyzwanie polega na ciągłym poszukiwaniu i próbowaniu nowych rzeczy. Jednak jest to pozytywny rodzaj wyzwania.

W końcu Tuomas i Iiris odkryli sposób, który zadziałał, opierający się na dwóch kluczowych zasadach: zatrzymać glebę na miejscu i utrzymać funkcjonujący ekosystem gleby. Wprowadzili system minimalnej orki, warstwicową uprawę stoku oraz zagospodarowali większość stoku z tendencją do erozji pod sad jabłkowy.

– Utrzymywanie zakrytej gleby, dostarczanie jej energii pochodzącej z fotosyntezy oraz unikanie zabijania życia glebowego przez erozję, orkę i kompaktację po prostu miało sens – mówi Tuomas. – To samo dotyczy badań roślin i gleby – nie wiedząc, co się dzieje w systemie, losowe stosowanie nawozów byłoby nieracjonalne.

© Minna Nyrhinen-Blaquez

– Na powierzchni gleby jest tyle pająków i chrząszczy, że mam wyrzuty sumienia, jeżdżąc po polu – dodaje Tuomas.

Jednak eksperymenty nie należą jeszcze do przeszłości. Zaangażowanie Tuomasa i Iiris w poszukiwanie lepszych, bardziej zrównoważonych sposobów prowadzenia gospodarstwa rozwinęło się do tego stopnia, że obecnie gospodarstwo Kilpiä przypomina bardziej prywatne gospodarstwo badawcze i edukacyjne. Sprawdzone rozwiązania są regularnie przekazywane innym rolnikom w formie wykładów, artykułów w magazynach branżowych oraz podczas konsultacji.

Jeśli chodzi o rezultaty, ekosystem gospodarstwa mówi sam za siebie: erozja zmniejszyła się, a ilość materiału organicznego bardzo się zwiększyła – wyjaśnia Iiris. – Przeszliśmy od gleby piaszczystej do gleby doniczkowej. Liczba owadów na kwitnącym polu jest ogromna.

Tuomas i Iiris Mattila, gospodarstwo Kilpiä

Lokalizacja: Pusula w Finlandii południowej

Rodzaj gospodarstwa: Ekologiczne gospodarstwo uprawne (255 ha)

Główne produkcja: Żyto, owies, nawóz zielony i jabłka

Uzasadnienie krajowego jury:

„Gospodarstwo jest zarządzane całościowo. Stosowane są w nim innowacyjne metody oparte na badaniach naukowych ze szczególnym podkreśleniem redukcji erozji i jej szkodliwego wpływu na zbiorniki wodne. Stosowane metody obejmują również poprawę gleby, płodozmiar, odpowiedni wybór roślin, energię odnawialną i wydajność energetyczną. Gospodarstwo przez cały czas rozwija swoją działalność i aktywnie rozpowszechnia informacje wśród innych rolników.”

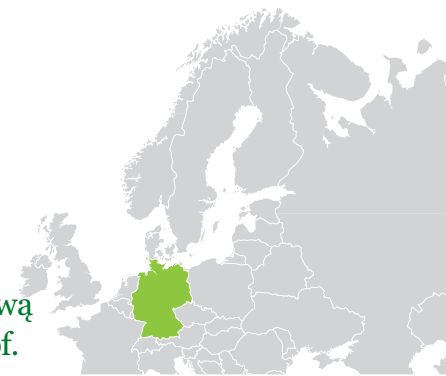
Główne praktyki:

Kontrola erozji i poprawa gleby, minimalna orka, warstwicowa uprawa stoku, przekształcenie podatnych pól na sady, ciągłe utrzymywanie okrywy roślinnej, płodozmiar, udoskonalenia systemu melioracji.

NIEMCY

Alfred i Angelika Stender

Ostrożne i efektywne stosowanie substancji odżywczych jest podstawą wszystkich decyzji dotyczących zarządzania gospodarstwem Kroghof.

Alfred Stender rejestrował dane dotyczące uprawy i zniw dla każdego pola w swoim gospodarstwie od lat 70. XX w., co oddaje skalę jego zaangażowania w proces nauki i doskonalenia.

Gospodarstwo Kroghof jest przedsiębiorstwem rodzinnym prowadzonym przez Alfreda i jego żonę Angelikę wraz z córką Silją i synem Henrikiem z rodzinami. Na wspólnych 182 ha mają różne uprawy komercyjne, hodują 75 krów mlecznych i 25 świń.

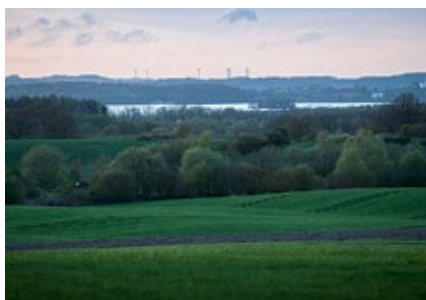
W 2008 r. gospodarstwo Kroghof przyjęło na siebie pionierską rolę, gdy zostało wybrane do udziału w programie doradczym dla rolników w zakresie ochrony wód w ramach wdrażania Ramowej Dyrektywy Wodnej UE.

W połączeniu z działalnością doradczą, Alfred przetestował szereg rozwiązań, których celem miała być minimalizacja strat substancji odżywczych. Rozwiązania te obejmowały pobieranie próbek, ważenie plonu rzepaku w konkretnym miejscu pola, zarządzanie obornikiem oraz bilans substancji odżywczych. Próbnny odwiert wykazał później, że wprowadzone działania były bardzo skuteczne, ponieważ gospodarstwo Kroghof miało zdecydowanie najniższe stężenie azotanów (40 mg/l) ze wszystkich gospodarstw referencyjnych.

– Wyniki osiągnięte przez gospodarstwo potwierdzają, że mierzymy we właściwym kierunku, lecz musimy ciągle angażować się w proces analizowania i właściwej orientacji zarządzania naszym gospodarstwem – wyjaśnia Alfred.

W 2016 r. Alfred założył grupę doradcą z ponad 30 innymi rolnikami, którzy obecnie często spotykają się w jego gospodarstwie z ekspertami w dziedzinie ochrony wód i roślin. Ich wspólnym celem jest dzielenie się wiedzą, dokonywanie nowych odkryć i szybsze praktyczne wprowadzanie nowych metod.

Wizja przyszłości Alfreda to kompleksowe usługi doradcze zapewniające rolnikom ogólnokrajową sieć doradczą zajmującą się zrównoważoną działalnością rolniczą. – Zbyt mało wiemy na temat bardzo ważnych kwestii: procesów chemicznych, fizycznych i biologicznych zachodzących w glebie – mówi Alfred.

© Gunther Willinger

„Wezwanie do zoptymalizowanego odżywiania roślin w ramach upraw rolnych jest ściśle powiązane z poprawą żyzności gleb.”

Zwiększenie wiedzy w tym zakresie ułatwi bycie „prawdziwym” rolnikiem, który jest odpowiedzialny za wszystkie rośliny, zwierzęta i glebę w swoim gospodarstwie.

Alfred i Angelika Stender, gospodarstwo Kroghof

Lokalizacja: Börnsdorf w Niemczech północnych

Rodzaj gospodarstwa: Konwencjonalne gospodarstwo z produkcją roślinną i zwierzęcą (182 ha)

Główne produkcja: Różne uprawy, uprawy komercyjne, rośliny okopowe, buraki cukrowe, ziemniaki, krowy mleczne i trzoda chlewna

Uzasadnienie krajowego jury:

„Alfred Stender jest niezwykle i bardzo zaangażowanym rolnikiem. Wysiłki na rzecz skutecznego wykorzystywania substancji odżywczych oraz unikania nadmiernego ich stosowania są podstawą wszystkich jego decyzji na płaszczyźnie zarządzania. Na jurorach szczególne wrażenie zrobiła wyjątkowa różnorodność w jego konwencjonalnie zarządzanym gospodarstwie, a także fakt, że dochody generowane przez to gospodarstwo stanowią źródło utrzymania dla trzech rodzin. Rozległa sieć kontaktów zawodowych Alfreda, jego chęć do omawiania wszelkich tematów związanych ze zrównoważonym rozwojem oraz ciągła chęć do nauki sprawia, że jest to wartościowy i ważny laureat tej nagrody.”

Główne praktyki:

Pobieranie próbek, ważenie plonu rzepaku w konkretnym miejscu pola, bilans substancji odżywczych, płodozmian, zarządzanie obornikiem.

ŁOTWA

Andris Kalniņš

Andris Kalniņš opracował swoje własne metody minimalizacji strat substancji odżywczych.

Gdy Andris Kalniņš w 1992 r. otrzymał możliwość odzyskania ziemi swojej rodziny, porzucił pracę jako inżynier w Rydze, aby spróbować szczęścia w rolnictwie. Dzisiaj ma 132 ha ekologicznego i biodynamicznego gospodarstwa z żywym inwentarzem.

„Gospodarstwo Ozoli dowiodło, że przyjęcie tych praktyk rolniczych jest uzasadnione ekonomicznie i przynosi zyski.”

– Od czasu, gdy przejąłem gospodarstwo Ozoli, wiedziałem, że tradycyjna i ekologiczna działalność rolnicza będą podstawą moich praktyk rolniczych na każdym etapie – wspomina.

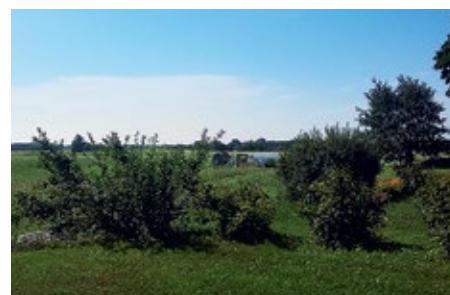
Entuzjazm Andrisa do prowadzenie ekologicznej działalności rolniczej jest niestety unikatowym podejściem w jego kraju, w którym normą stało się zintensyfikowanie produkcji rolniczej i wykorzystywanie pestycydów.

Aby upewnić się, że gospodarstwo będzie wolne od wpływu pestycydów i substancji chemicznych stosowanych przez sąsiadów, Andris zastosował strefy buforowe.

– Na rynku, w którym ilość ma przewagę nad jakością, niewielkim gospodarstwom ekologicznym trudno jest konkurować z konwencjonalnym rolnictwem, w związku z czym ekologiczne praktyki rolnicze są rzadko brane pod uwagę – wyjaśnia Andris.

Aby zmniejszyć odpływ substancji odżywczych, Andris opracował metodę zamkniętego obiegu, w ramach którego obornik jest kompostowany na potrzeby zarządzania glebą oraz użyźniania jej. Rozkład jest wspomagany przez mechanicznie dodawane bakterie, zapewniając efektywne przyswajanie substancji odżywczych przez rośliny. Przy tak żyznych glebach Andris jest w stanie uprawiać całość paszy dla zwierząt gospodarskich na miejscu.

Inne zastosowane zrównoważone metody obejmują zasiew traw, aby pomóc glebie w zatrzymywaniu węgla organicznego oraz uprawę roślin motylkowatych pobierających azot z powietrza.

© Ozoli Farm

Pozytywne efekty są widoczne w żyzności gleby oraz kondycji zwierząt. Agrochemiczna analiza gleby wykazała, że w okresie uprawy gleba uległa użyźnieniu i poprawiła się jej struktura. Dodatkowo krowy mleczne są skutecznie użytkowane do 9 okresów laktacji w porównaniu do 2-3 przy konwencjonalnych metodach hodowli.

– Samowystarczalność naszego cyklu produkcyjnego jest tym, co nas motywuje do naszych działań – mówi Andris.

– Mam nadzieję, że jednocześnie uda nam się zainspirować innych rolników do rozważenia bardziej zrównoważonych metod prowadzenia działalności rolniczej, które w większym stopniu przyczynią się do polepszenia dóbr publicznych.

Andris Kalniņš, gospodarstwo Ozoli

Lokalizacja: Wieś Vecumnieki w Łotwie południowej

Rodzaj gospodarstwa: Gospodarstwo ekologiczne i biodynamiczne z produkcją roślinną i zwierzęcą (132 ha)

Główne produkcja: Zboża, produkty mleczarskie i mięsne

Uzasadnienie krajowego jury:

„Andris Kalniņš zainspirował nas swoim niewyczerpanym entuzjazmem i energią. Gospodarstwo Ozoli generuje wartość dodaną, jeśli chodzi o zachowywanie różnorodności biologicznej na tym obszarze, zapewnienie harmonii między działalnością człowieka, przyrodą i produkcją, a także w zakresie minimalizacji odpływu substancji odżywczych poprzez opracowaną w gospodarstwie metodę kompostowania obornika.”

Główne praktyki:

Brak nawozów sztucznych, zarządzanie obornikiem, kompostowanie obornika, odnowa traw przez zasiew.

LITWA Vaiva Jundulaitė-Kosienė i Giedrius Kosas

Zawsze marzyliśmy o zdrowym i harmonijnym związku z naturą – wyjaśnia litewska zdobywczyni nagrody Vaiva Jundulaitė-Kosienė.

Urokliwie położone w lasach Parku Narodowego Žemaitija gospodarstwo Miško Sodai jest ekologicznym, biodynamicznym gospodarstwem prowadzonym przez Vaivę Jundulaitė-Kosienė i jej męża Giedriusa Kosasa. Gdy Vaiva kupiła ten teren, znajdował się na nim tylko niewielki, stary budynek mieszkalny. Obecne siedem dobrze prosperujących hektarów jest efektem ponad dziesięciu lat ciekawości i wielu eksperymentów.

„Wyniki, jakie osiągnęliśmy w naszym gospodarstwie, zadziwiają nawet tradycyjnych rolników stosujących duże ilości nawozów na żyznych terenach.”

Od samego początku Vaiva i Giedrius szukali alternatywnych sposobów prowadzenia działalności rolniczej, które pozwoliłyby im na zdrowe, wydajne uprawy bez szkody dla środowiska. Gospodarstwo Miško Sodai od dziesięciu lat jest certyfikowanym gospodarstwem ekologicznym, a kilka lat temu otrzymało również certyfikat gospodarstwa biodynamicznego.

Przez lata testów i nauki gleba w tym regionie, lekka glina piaszczysta, stanowiła szczególne wyzwanie.

– Ze względu na strukturę gleby, nie możemy albo bardziej nie chcemy, stosować nawozów chemicznych, ponieważ łatwo przedostają się do otaczających gospodarstwo bagien i cieków, co jeszcze bardziej pogarsza strukturę ziemi – wyjaśnia Vaiva.

Aby nawozić ziemię naturalnie, Vaiva i Giedrius pracują nad zwiększeniem humusu w glebie, stosując biodynamiczne metody rolnicze. Całość zielonej biomasy wygenerowanej w gospodarstwie jest wykorzystywana do produkcji kompostu, który jest rozsądnie uzupełniany preparatami biodynamicznymi, aby przyspieszyć produkcję i uzupełnić substancje odżywcze. Powstały w ten sposób naturalny nawóz jest rozrzucony na glebę.

– Zastosowanie naszych preparatów zmieniło strukturę gleby – mówi Vaiva.
– Ziemia stała się lżejsza i jaśniejsza.

© Indrė Čerdaite

Poprzez użycie humusu wytwarzanego z produktów gospodarstwa rośliny stały się mocniejsze i bardziej odporne, a właściwości odżywcze warzyw poprawiły się.

Obecnie Vaiva i Giedrius chętnie dzielą się tym, czego się nauczyli i co osiągnęli

przez biodynamiczne praktyki rolnicze z gośćmi z całego świata.

– Mamy nadzieję, że dzięki wygranej w krajowej edycji konkursu więcej osób dowie się o gospodarstwach przyjaznych dla środowiska – mówi Vaiva.

Vaiva Jundulaitė-Kosienė i Giedrius Kosas, gospodarstwo Miško Sodai

Lokalizacja: Wieś Visvainių na Litwie północno-zachodniej

Rodzaj gospodarstwa: Biodynamiczne, ekologiczne gospodarstwo uprawne (7 ha)

Główne produkcja: Zioła, warzywa, jagody oraz produkty z nich powstałe, w tym mieszanki przypraw, herbaty, dżemy i syropy

Uzasadnienie krajowego jury:

„Właściciele gospodarstwa dokładają wszelkich wysiłków, aby chronić lokalną przyrodę i różnorodność biologiczną. Wprowadzili standardy biodynamicznej działalności rolniczej bez stosowania jakichkolwiek nawozów mineralnych. Praktykowane są naturalne metody biodynamicznego rolnictwa, aby zwiększyć ilość humusu. Właściciele gospodarstwa współpracują z innymi rolnikami, dzielą się doświadczeniami i biorą udział w różnych warsztatach. Często dla gości organizowane są prezentacje i zajęcia edukacyjne.”

Główne praktyki:

Brak nawozów sztucznych, poprawa jakości gleby przez kompostowanie.

Igor i Irina Rudenko

Nasz sukces to nowe życie dla sąsiednich wiosek – mówi zwyciężczyni z Rosji, Irina Rudenko.

Gospodarstwo Zarechye położone jest wzdłuż brzegu rzeki we wsi, która była zamieszkała przez rodzinę Iriny Rudenko przez ponad 200 lat. Gdy 10 lat temu wraz z mężem Igozem zdecydowali się przejść rodzinną posiadłość, była ona w mocno podupadającym stanie. Zawiedzeni tym stanem rzeczy, Irina i Igor postanowili odbudować dom i założyć własne gospodarstwo.

– Podjęliśmy decyzję, że nasze gospodarstwo będzie nastawione jednocześnie na rolnictwo i na agroturystykę, aby nasi goście mogli doświadczyć życia na wsi i spróbować lokalnych produktów – wyjaśnia Igor.

Irina i Igor hodują w gospodarstwie różne zwierzęta, zwłaszcza tradycyjne rasy rosyjskie, w tym kozy, owce, króliki, gęsi i kaczki. Produkty mleczne i mięsne z gospodarstwa są sprzedawane w Internecie oraz w lokalnych sklepach rolniczych w Sankt Petersburgu.

Zarządzanie gospodarstwem w sposób przyjazny dla środowiska jest bardzo ważne dla Iriny i Igora, dlatego nie stosu-

© E. Genelt-Yanovsky

„Cała nasza praca ma na celu pokazanie, że możliwe jest przywrócenie tradycji rosyjskiej wsi i że może ona być korzystna dla społeczeństwa i natury.”

ją żadnych nawozów pochodzenia chemicznego. Dodatkowo wszystkie ich zwierzęta są hodowane na wolnym wybiegu, co, jeśli chodzi o zapobieganie odpływowi substancji odżywczych, stanowi szczególne wyzwanie.

– Jest to bardzo korzystne pod względem zapewnienia zrównoważonej hodowli i dobrostanu zwierząt, ale musimy zbierać obornik z całego terenu – wyjaśnia Igor.

Obornik jest regularnie zbierany z terenów, na których hodowane jest ptactwo w systemie wolnowybiegowym oraz kozy, następnie mieszany z sianem i słomą i przechowywany w specjalnym zbiorniku. Po pewnym czasie mieszanka ta jest przynoszona na pola, gdzie jest przykrywana cienką warstwą ziemi, aby zapewnić produktywność użytków zielonych.

– Stosując mieszankę obornika, siana i słomy, a także kompostu, jesteśmy w stanie spełnić wszystkie potrzeby nawożenia naszych pól – mówi Irina.

Aby zapewnić dalszą ochronę przed odpływem substancji odżywczych, Igor i Irina zasadzili również drzewa i krzewy wzdłuż brzegów rzeki oraz rozpoczęli odnowę półnaturalnych użytków zielonych leżących na terenie gospodarstwa.

Efekty wysiłków Iriny i Igora zmieniają nie tylko ziemię, lecz również wpływają na lokalną społeczność.

– Naszym głównym osiągnięciem ostatnich lat jest zapewnienie drugiego życia naszemu gospodarstwu – mówi Igor.

– Gospodarstwo rozwija się powoli, ale nieprzerwanie.

Igor i Irina Rudenko, gospodarstwo Zarechye

Lokalizacja: Wieś Zarechye, okręg Ługa w obwodzie leningradzkim

Rodzaj gospodarstwa: Konwencjonalne gospodarstwo z inwentarzem żywym (27 ha)

Główne produkcja: Kozy oraz produkty z mleka koziego, króliki, kurczaki, kaczki i gęsi

Uzasadnienie krajowego jury:

„Irina i Igor Rudenko są bardzo zmotywowani, aby zmniejszyć odpływ substancji biogennych w gospodarstwie poprzez stosowanie metod, które pozwalają na całkowitą rezygnację z nawozów pochodzenia chemicznego. Bardzo cenimy sobie również ich ciągłe próby przywrócenia naturalnych brzegów rzeki Kuksy, w miejscu styku gospodarstwa z rzeką.”

Główne praktyki:

Brak nawozów sztucznych, przywrócenie naturalnych brzegów rzeki, odnowa półnaturalnych łąk, krzewy i żywopłoty chroniące przed wiatrem i odpływem substancji biogennych wywoływanych przez opad.

SZWECJA

Christoffer Bonthron i Erik Bengtsson

Wizją przyszłości w gospodarstwie Karlsfálts jest zerowa emisja i zamknięty obieg substancji odżywczych.

Gospodarstwo Karlsfálts jest przedsiębiorstwem rodzinnym od 1927 r. Jego właściciele, Christoffer Bonthron i Erik Bengtsson, przejęli je w 2000 r. i obecnie na 800 zróżnicowanych hektarach hodują bydło i prowadzą uprawy. Dążą do działalności rolniczej, która będzie w pełnej harmonii z naturą i mają plany stopniowego przechodzenia na uprawy ekologiczne.

– Wszyscy widzieliśmy efekty stosowania zbyt wielu herbicydów, pestycydów i nawozów sztucznych – mówi Erik. – Sąsiedztwo Morza Bałtyckiego oznacza, że jesteśmy najbliżej problemów, z którymi boryka się Bałtyk: martwe strefy na dnie morza, zmniejszająca się liczebność ryb oraz zakwity glonów i sinic.

W gospodarstwie Karlsfálts stosuje się jednocześnie kilka rozwiązań, których celem jest zmniejszenie odpływu substancji odżywczych. Obejmują one płodozmian, ekstensywne użytki zielone, wykorzystanie obornika jako alternatywy dla nawozów sztucznych, mapowanie gleby na potrzeby wapnowania strukturalnego oraz wykorzystanie precyzyjnego sprzętu z czujnikami wykrywającymi azot.

Niedawno gospodarstwo Karlsfálts uzyskało ogólnokrajowy rozgłos wśród rolników i urzędników dzięki nowemu, zrównoważonemu systemowi nawadniania, który został zastosowany przez Christoffera i Erika równoległe z wprowadzeniem w gospodarstwie uprawy warzyw. System obejmuje kilka rozwiązań, które przyczyniają się do redukcji emisji substancji odżywczych, takich jak utworzenie mokradeł oraz odbudowy dwóch stawów, oczyszczanie i recykling wody z drenażu oraz nowoczesna technika precyzyjnego nawadniania. Poza minimalizacją substancji odżywczych w wodach drenarskich precyzyjne nawadnianie zapewnia zmniejszenie zużycia wody o 20-25% oraz energii o 30-35% w porównaniu do tradycyjnych metod nawadniania.

Christoffer i Erik widzą skuteczność podejmowanych przez siebie wysiłków, np. stawy na ich terenie w okresie letnim i jesiennym są pełne wodorostów i glonów, co wskazuje że ich funkcja wychwytyjąca substancje odżywcze jest prawidłowo realizowana.

– Jeśli woda z drenażu nie zostałaby skierowana do stawów, substancje odżyw-

© Maria Bonthron

cze trafiłyby bezpośrednio do Morza Bałtyckiego przez ciągle przemieszczającą się wodę – wyjaśnia Erik.

Inne widoczne efekty obejmują zwiększenie liczby dzikich zwierząt w gospodarstwie, owadów, żab i ptaków.

– Zaobserwowaliśmy większe zainteresowanie naszym gospodarstwem oraz naszymi produktami. Ludzie chwalą nas za podejmowanie działań, aby nasze gospodarstwo było bardziej przyjazne dla środowiska – mówi Erik.

„Chcemy naszym dzieciom przekazać ziemię w jak najlepszym stanie.”

W przyszłości chcemy zapewnić zamknięty obieg stosowania w gospodarstwie substancji odżywczych – bez emisji do wody lub powietrza.

Christoffer Bonthron i Erik Bengtsson, gospodarstwo Karlsfálts

Lokalizacja: Ystad w Szwecji południowej

Rodzaj gospodarstwa: Konwencjonalna produkcja roślinna i zwierzęca (800 ha)

Główne produkcja: Bydło mięsne, trzoda chlewna, owce i różne uprawy, w tym rzepak, pszenica, jęczmień, żyto i buraki

Uzasadnienie krajowego jury:

„Gospodarstwo Karlsfált otrzymuje nagrodę za długoterminową i szczegółową strategię redukcji stosowania substancji odżywczych, a także za wizję przyszłości jego właścicieli odnośnie do wykorzystania wody, aspektów związanych z klimatem oraz ochrony różnorodności biologicznej. Poprzez zbieranie i ponowne wykorzystanie wody drenarskiej oraz przez precyzyjne nawożenie, planowane wapnowanie strukturalne oraz płodozmian gospodarstwo Karlsfált przyczynia się do redukcji erozji i odpływu substancji odżywczych do Morza Bałtyckiego z tej części Szwecji, która najbardziej wymaga takich działań.”

Główne praktyki:

Płodozmian i dywersyfikacja upraw, wykorzystanie obornika, ekstensywne użytki zielone, regularna analiza gleby i mapowanie gleby pod wapnowanie strukturalne, stosowanie precyzyjnego sprzętu z czujnikami azotu, budowa i odbudowa stawów oraz mokradeł, oczyszczanie i recykling wody, precyzyjne nawadnianie.

WITAMY BIAŁORUŚ I UKRAINĘ

W tym roku WWF z przyjemnością powitało Białoruś i Ukrainę w gronie krajów biorących udział w konkursie na Rolnika Roku regionu Morza Bałtyckiego. Białoruś i Ukraina położone są w zlewisku Morza Bałtyckiego i mają swój udział w dostarczaniu substancji odżywczych do Bałtyku. Podobnie jak w pozostałych krajach, efektywna redukcja wpływu rolnictwa na środowisko zależy od proaktywnych działań rolników myślących perspektywicznie. W ten sposób prowadzą swoje gospodarstwa obaj krajowi zwycięzcy: Kanstantsin Chychyra i Bogdan Kostiv.

BIAŁORUŚ Kanstantsin Chychyra

Uprawa ziemi w taki sposób, aby korzyści odnosiły przyroda i społeczność jest głównym priorytetem w gospodarstwie Kanstantsina.

Przyjazne dla środowiska metody rolnicze były przekazywane z pokolenia na pokolenie i stosowane przez rodziców Kanstantsina na długo przed przejściem przez niego rodzinnego gospodarstwa. Gdy przyszła na niego kolej, on również wprowadził w życie te metody, po czym poszedł o krok dalej: uzyskał certyfikat gospodarstwa ekologicznego – jednego z tylko 15 na Białorusi.

Kanstantsin zawsze pracował w bliskim sąsiedztwie natury, a z problemem eutrofizacji po raz pierwszy zetknął się około dziesięciu lat temu, gdy jego ulubione jeziora w rodzinnych stronach stopniowo zaczęły się zazieleniać. Gdy dowiedział się, że intensyfikacja działalności rolniczej przyczynia się do tego problemu, Kanstantsin umocnił się tylko w zamiarze stosowania ekologicznych i odpowiedzialnych praktyk rolniczych.

Uprawiając wymagające rośliny, takie jak truskawki, stosowanie metod ekologicznych nie zawsze jest łatwe, zwłaszcza gdy w regionie jest tak niewiele gospodarstw, z którymi można wymieniać się wiedzą. Jest to proces ciągłego uczenia się, monitorowania i szukania kreatywnych rozwiązań pojawiających się wyzwań.

Do użyźniania gleby Kanstantsin wykorzystuje kompost z pozostałości roślin, które są całkowicie wolne od pestycydów. Aby zmniejszyć ilość chwastów, między grządkami truskawek układana jest słoma. Po zbiorze truskawek słoma pozostaje na ziemi, a następnie staje się nawozem.

Aby chronić swoje uprawy przed szkodnikami i chorobami bez używania substancji chemicznych, Kanstantsin stosuje

metodę o nazwie allelopatia. Rośliny są sadzone razem w taki sposób, że ochrona jest zapewniana w naturalny sposób, np. czosnek jest sadzony obok truskawek.

Od momentu uzyskania certyfikatu rolnictwa ekologicznego Kanstantsin dzieli się swoją wiedzą na temat metod przyjaznych środowisku z innymi rolnikami. Cieszy się również coraz większym uznaniem klientów, którzy cenią sobie jego podejście.

Jego metody mają pozytywny wpływ nawet na jakość wody pitnej.

Według oficjalnych statystyk prawie jedna trzecia studni publicznych na Białorusi zawiera azotany w ilościach przekraczających dopuszczalne poziomy. Jednak we wsi, w której znajduje się gospodarstwo Kanstantsina, taki problem nie występuje.

© Mikalai Valynets

Kanstantsin Chychyra, gospodarstwo Kanstantsin Chychyra LPH

Lokalizacja: Wieś Nakvasy w Białorusi północno-zachodniej

Rodzaj gospodarstwa: Gospodarstwo ekologiczne (4 ha)

Główne produkcja: Truskawki i warzywa

Uzasadnienie krajowego jury:

„Jurorzy doceniają pozytywną dynamikę gospodarstwa oraz ciągłe doskonalenie i rozwój widoczny każdego roku. Gospodarstwo stosuje zrównoważone technologie uprawy roślin i nie stosuje pestycydów ani nawozów syntetycznych. W gospodarstwie również efektywnie wykorzystywane są resztki roślin i produkowany jest kompost.”

Główne praktyki: Ekologiczne uprawy, kompostowanie, zielone nawozy (syderyty)

UKRAINA

Bogdan Kostiv

Motto gospodarstwa Kostiv R.P. brzmi: „Żyj w harmonii z naturą – dbaj o życie!”

Gospodarstwo „Kostiv R.P.” zostało założone w 1992 r. przez ojca Bogdana Kostiva, Romana, w malowniczym regionie Opillya na Ukrainie. Gospodarstwo znajduje się w zachodniej zlewni Bugu, którego źródło jest we wsi Werchobuż w rejonie złoczowskim. Poprzez kanał Zarwanicki, Zolochivkę, zachodni Bug i Wisłę zlewnia ta łączy się z Morzem Bałtyckim.

Przez lata efektywnej uprawy swojej ziemi rodzina Kostiv dzięki wiedzy w zakresie upraw oraz maszyn rolniczych zdobyła w swoim regionie uznanie. Nikogo więc nie zdziwiło, gdy najstarszy syn, Bogdan, wybrał jako swój zawód agronomię, a po ukończeniu studiów rozpoczął aktywną pracę w gospodarstwie. W rzeczywistości okazało się, że wiedza zdobyta na studiach miała duży wpływ na przyszłość gospodarstwa.

W 2006 r. Bogdan wziął udział w Międzynarodowej Konferencji zorganizowanej przez Lwowski Uniwersytet Rolniczy, podczas której jeden z wykładów został wygłoszony przez Zacha Rainera, znanego eksperta rolniczego z dziedziny biodynamiki. Prezentacja ta zrobiła na Bogdanie tak duże wrażenie, że rozpoczął proces ubiegania się o certyfikat działalności zgodnej ze standardami ekologicznej produkcji żywności.

Obecnie gospodarstwo posiada już swój certyfikat ekologicznej produkcji i stosowane są w nim praktyki i metody w zgodzie z naturą. Szczególną uwagę przykładają się do zachowania żyzności gleby, dlatego aktywnie uprawiane są tzw. nawozy zielone (syderyty), takie jak gorczyca, mieszanki grochu i owsa, rzodkiew oleista, facelia, szarłat, śláz i łubin

© R.P. Kostiv

biały. W gospodarstwie stosowany jest również płodozmian, który pomaga w zmniejszeniu erozji gleby i przeciwdziała odpływowi substancji odżywczych, zwiększa zawartość materiału organicznego i ogólnie poprawia właściwości fizyczne gleby. Jakość i bezpieczeństwo wyników również należy do priorytetów

gospodarstwa Kostiv R.P. Gospodarstwo oraz wszystkie czynniki mogące mieć negatywny wpływ na produkcję są poddawane gruntownej analizie.

Rodzina Kostiv od czasu przyjęcia ekologicznych metod rolniczych cieszy się dużymi korzyściami, zaczęła również szerzyć wiedzę na temat gospodarstwa ekologicznego wśród innych rolników.

Bogdan Kostiv, gospodarstwo Kostiv R.P.

Lokalizacja: Wieś Polyany na Ukrainie zachodniej

Rodzaj gospodarstwa: Gospodarstwo ekologiczne (5 ha)

Główne produkcja: Zboża, nasiona oleiste i rośliny strączkowe

Uzasadnienie krajowego jury:

„W gospodarstwie stosowane są ekologiczne metody ochrony roślin, a szczególną uwagę przykładają się do zachowania żyzności gleby. Stosowane metody obejmują również poprawę gleby, płodozmian i selekcję roślin. Dodatkowo gospodarstwo aktywnie rozwija swoje praktyki i szerzy wiedzę o produkcji ekologicznej, dzieląc się nią z innymi rolnikami i pozostałymi zainteresowanymi.”

Główne praktyki:

Ekologiczne uprawy, kompostowanie, nawozy zielone, płodozmian.

PRAKTYKI, KTÓRE MOGĄ POMÓC W RATOWANIU MORZA BAŁTYCKIEGO

Działania w zakresie zrównoważonego rolnictwa i ochrony środowiska stosowane przez tegorocznych i poprzednich laureatów konkursu WWF na Rolnika Roku regionu Morza Bałtyckiego:

PRODUKCJA ZWIERZĘCA

- **Solidna nawierzchnia w oborze** wykonana z gliny lub betonu uniemożliwia przeciekanie płynnych odchodów zwierzęcych do wód gruntowych.
- **Przechowywanie obornika i gnojowicy w odpowiedni sposób**, np. obornik na szczelnych płytach ze zbiornikiem na odcieki i gnojowica w nieprzepuszczalnych zbiornikach, co uniemożliwia wyciek do gruntu. Przykrywanie tych obiektów pokrywami bądź umożliwienie wytworzenia się naturalnej skorupy zapobiega emisji gazów i odpływowi z deszczówką.
- **Redukcja emisji amoniaku**, a tym samym strat azotu, przy jednoczesnej poprawie jakości powietrza, może zostać osiągnięta przez dodanie pyłu bazaltowego do obornika i instalowanie filtrów powietrznych w przegrodach dla zwierząt. Ponadto, stosowanie niższego poziomu białka w paszy i utrzymanie obory w niższej temperaturze pomaga obniżyć poziom amoniaku.
- **Ograniczenie liczby zwierząt na hektar** pozwala zapewnić wchłanianie wszystkich odchodów przez glebę.
- **Czyszczenie boksów, stanowisk i klatek bez użycia wody** pozwala uniknąć odpływu zanieczyszczeń do okolicznych wód.
- **Utrzymywanie trwałych użytków zielonych** wpływa na ograniczenie strat substancji biogenych, zatrzymanie większej ilości węgla w glebie oraz zachowanie różnorodności biologicznej.

PRODUKCJA ROŚLINNA

- **Płodozmian, wsiewki i międzyplony** pomagają usprawnić pobieranie składników pokarmowych przez rośliny uprawne zmniejszając konieczność używania nawozu. Pomagają również utrzymać dobrą równowagę składników odżywczych w glebie i przeciwdziałają występowaniu chwastów i szkodników.
- **Uprawy bezorkowe i siew bezpośredni** pozwalają zaoszczędzić zasoby, jako że na glebie przeprowadzane są jedynie minimalne prace.
- **Utrzymywanie okrywy roślinnej w okresie całorocznym** powoduje, że zawsze obecne rośliny zatrzymują składniki odżywcze w glebie, które w przeciwnym razie uległyby mineralizacji.
- **Strefy buforowe (pasy trawy i krzewów) wzdłuż rowów, cieków, stawów i jezior** zmniejszają odpływ substancji odżywczych do okolicznych wód.
- **Rowy z pochyłymi brzegami w miejscach, w których występuje zwiększone ryzyko zalania** mogą pomieścić więcej wody, zmniejszając w ten sposób odpływ substancji odżywczych.
- **Wykorzystanie technik i sprzętu precyzyjnego rolnictwa** minimalizuje wykorzystanie zasobów oraz ryzyko stosowania zbyt dużych ilości nawozów.
- **Komputery i oprogramowanie rolnicze** mogą być używane do planowania i kontrolowania praktyk rolniczych, np. płodozmianu i nawożenia.
- **Regularne analizowanie i mapowanie gleby** oraz równowagi substancji odżywczych pomaga precyzyjnie określić ilość wymaganego nawozu.
- **Monitorowanie systemu melioracji** umożliwia rolnikom dostarczanie właściwych dawek nawozu i unikania użycia ich w miejscach o dużym ryzyku wypłukania.

- **Dywersyfikacja upraw** poprawia ochronę roślin i jakość gleby, a także zwiększa różnorodność biologiczną.
- **Strukturalne wapnowanie gleby i filtry wapniowe** zmniejszają odpływ substancji odżywczych z wodami powierzchniowymi, zwłaszcza fosforu. Lepsza struktura gleby również ułatwia uprawę, a tym samym zmniejsza zużycie paliwa.
- **Wykorzystanie kompostowanego obornika na polach** jest naturalnym sposobem nawożenia upraw, a dodawanie do mieszanki siarki i mikroelementów pomaga uprawom bardziej efektywnie wykorzystywać substancje odżywcze. Obornik powinien być rozrzucony tylko w czasie sezonu wegetacyjnego i zaorany bezpośrednio po rozproszaniu.

METODY OGÓLNE

- **Recykling wody, odpadów i innych zasobów** pomaga zamykać naturalne cykle. Recykling produktów i produktów ubocznych działalności w gospodarstwie pomaga zmaksymalizować wykorzystanie substancji odżywczych i energii.
- **Mokradła i stawy** na terenie gospodarstwa pozwalają na retencję substancji odżywczych w rosnącej biomase i osadach, ograniczając w ten sposób ich odpływ. Tworzą również siedliska dla dzikich zwierząt i roślin.
- **Zachowanie drzew, krzewów i innych elementów przyrody** na polach i wokół nich pomaga zmniejszyć odpływ substancji odżywczych oraz erozję, a także zwiększyć różnorodność biologiczną.
- **Współpraca między rolnikami, organizacjami i innymi zainteresowanymi stronami** jest doskonałym sposobem dzielenia się wiedzą na temat przyjaznych dla środowiska metod uprawy i pomaga szerzyć dobre inicjatywy.

SŁOWA ZACHĘTY OD NIEKTÓRYCH TEGOROCZNYCH ZWYCIĘZCÓW

„Koncentrować się na różnorodności i unikać monokultur.”

Krzysztof Kowalski, Polska

„Zarządzać glebami jako ekosystemem. Odżywiać gleby bez zwiększonego zakłócania oraz utrzymywać je przykryte żywymi roślinami.”

Tuomas Mattila, Finlandia

„Próbować stworzyć gruntowny plan biznesowy gospodarstwa – kim są klienci, jaka jest lokalizacja gospodarstwa, jakie relacje będą utrzymywane z sąsiadami.”

Irina Rudenko, Rosja

„Spojrzeć z holistycznej perspektywy – obserwować jak wszystko łączy się ze sobą i podejmować wysiłki z myślą o efektach długoterminowych.”

Erik Bengtsson, Szwecja

„Ważne jest, aby nie bać się eksperymentować, odważnie przyjmować nowe, czasami nieco dziwne pomysły i starać się je wypróbować.”

Vaiva Jundulaitė-Kosienė, Litwa

ZRÓWNOWAŻONE PRAKTYKI ROLNICZE SĄ CZĘŚCIĄ ROZWIĄZANIA

Przyszłość produkcji żywności jest prężna, opłacalna i przynosi korzystny wpływ na ludzi i środowisko. Wymaga to zreformowania Wspólnej Polityki Rolnej (WPR), aby możliwe było wsparcie następnego pokolenia rolników i przyspieszenie przechodzenia na model zrównoważonej działalności rolniczej.

Obecna Wspólna Polityka Rolna (WPR) odzwierciedla priorytety i instrumenty polityki, które zostały stworzone w celu rozwiązania problemów poprzedniego stulecia. Wzmocniła ona eksploatujące zasoby intensywne rolnictwo, zwiększyła presję na środowisko naturalne i wyczerpała zasoby naturalne, od których rolnictwo jest zależne.

„Okolo 80% środków przeznaczonych na płatności bezpośrednie trafia do 20% rolników w Europie.”

Jednocześnie systemy działalności rolniczej, które zapewniają więcej dóbr publicznych są przez tę politykę marginalizowane. Obecnie około 80% środków przeznaczonych na płatności bezpośrednie trafia do 20% rolników w Europie.

Dzisiejsza Wspólna Polityka rolna nie nadaje się do walki ze współczesnymi problemami społecznymi i środowiskowymi. Dlatego WWF wzywa do zmiany Wspólnej Polityki Rolnej w kierunku przejścia na zrównoważo-

ne praktyki rolnicze, które są niezbędne. Zreformowana Wspólna Polityka Rolna powinna wspierać gospodarstwa, które w swojej działalności uwzględnią efekty zmiany klimatu, łagodzenie i przystosowanie się do tych zmian oraz staną się odporne na warunki rynkowe. Umożliwi to rolnikom produkcję zdrowej żywności, ochronę naturalnego kapitału, rozwiązywanie problemów związanych ze zmianą klimatu i zapewnienie usług ekosystemowych dla przyszłych pokoleń. WWF chętnie widziałby odejście od obecnego systemu dofinansowań gospodarstw, gdzie podstawę tej polityki stanowią dedykowane plany i programy dla rolników. Powięk-

szona struktura zarządzania miałaby instrumentalną rolę w osiągnięciu spójności z innymi politykami UE i polityką globalną.

Wspólna Polityka Rolna powinna nagradzać podmioty gospodarujące gruntami i rolników, którzy chronią zasoby wodne, glebę i różnorodność biologiczną, a także przyczyniają się do tworzenia bardziej odpornych obszarów wiejskich. Powinna również gwarantować dobrostan zwierząt oraz zapobiegać negatywnym skutkom wpływu działalności rolniczej na tereny znajdujące się poza Europą. Wymaga to wzmocnienia zasady „zanieczyszczający płaci” oraz wykorzystania publicznych pieniędzy na dostarczenie publicznych dóbr.

Wizja WWF w zakresie zrównoważonego i odpornego rolnictwa:

- tereny rolnicze muszą być zarządzane w sposób zrównoważony – dla środowiska naturalnego, ludzi, ekosystemów i usług ekosystemowych;
- praktyki rolnicze muszą być odporne na działanie czasu, aby spełniać potrzeby przyszłych pokoleń;
- rolnictwo musi wspierać i uwzględniać zrównoważony rozwój.

© Ekaterina Kondratova / Shutterstock

FAKTY NA TEMAT KONKURSU WWF NA ROLNIKA ROKU REGIONU MORZA BAŁTYCKIEGO

Aby pokazać wsparcie dla sektora rolniczego i uwydatnić dobre przykłady w regionie, WWF we współpracy z organizacjami rolników z krajów leżących nad Morzem Bałtyckim, w 2009 r. po raz pierwszy zorganizował konkurs na Rolnika Roku regionu Morza Bałtyckiego.

Celem konkursu jest inspirowanie rolników z całego zlewiska Morza Bałtyckiego do aktywnego angażowania się w zwalczanie eutrofizacji, a tym samym przyczyniania się do zachowania zdrowego morza. Do konkursu przyjmowane są zgłoszenia od rolników/rolniczek prowadzących gospodarstwo w sposób konwencjonalny albo ekologiczny, z produkcją zwierzęcą albo/i roślinną. Krajowi zwycięzcy, wybierani przez jurorów w każdym z państw, otrzymują nagrodę w wysokości 1000 EUR. Z laureatów krajowych konkursu międzynarodowe jury wybiera zwycięzcę regionalnego, który otrzymuje nagrodę w wysokości 10 000 EUR.

Członkowie krajowych jury

DANIA

Frank Bondgaard, SEGES
Jens Gammelgaard, Skanderborg
Landboforening (Związek Rolników)
Cammi Aalund Karlsund,

Catchment Officer

Helge Kjær Sørensen,

Association of Farmers Union (DLMØ)

Irene Asta Wiborg,

Construction and Environment, SEGES

ESTONIA

Kuno Kasak, Uniwersytet w Tartu,

Estoński Fundusz na rzecz Przyrody (ELF)

Aleksei Lotman, Estoński Fundusz na rzecz
Przyrody (ELF)

Anne Luik, Estoński Uniwersytet

Przyrodniczy, Instytut Nauk Rolniczych
i Ochrony Środowiska

Jaak-Albert Metsoja, Estońskie

Stowarzyszenie Ochrony Społeczności

Lii Sammler, Estońska gazeta poruszająca
tematykę wsi "Maaleht"

Leho Verk, Doradca rolniczy

FINLANDIA

Elina Erkkilä, WWF Finlandia

Jenny Jyrkänkallio-Mikkola, WWF

Finlandia

Airi Kulmala, Centralny Związek Produktów
Rolniczych i Właścicieli Lasów Finlandii

NIEMCY

Herwart Böhm, Instytut Rolnictwa Ekolo-
gicznego Thünen w Trenthorst, Federalny
Instytut Badawczy Terenów Wiejskich

Harriet Gruber, Ośrodek Badawczy

Rolnictwa i Rybołówstwa Stanu Mecklen-
burg-Western Pomeranian

Reinhold Stauß, Państwowa Agencja ds.

Rolnictwa, Środowiska i Obszarów Wiejskich
Niemieckiego Stanu Federalnego Schleswig-
Holstein

Susanne Werner, Bauernverband Schleswig-
Holstein e.V. – Stowarzyszenie Rolników

Birgit Wilhelm, WWF Niemcy

ŁOTWA

Elīna Kolāte, Pasaules Dabas Fonds

Jānis Rozītis, Pasaules Dabas Fonds

Kaspars Žuriņš, Łotewskie Centrum

Doradztwa i Szkolenia Rolniczego

LITWA

Virginija Lukšienė,

Przedsiębiorstwo publiczne „Ekoagros”

Agnė Prakapienė, Departament Produkcji

Rolniczej i Branży Spożywczej

Nerijus Zableckis,

Litewski Fundusz na rzecz Przyrody

Romualdas Zemeckis,

Uniwersytet im. Aleksandrasa Stulginskisa

POLSKA

Jacek Chmielewski, Departament

Płatności Bezpośrednich, Ministerstwo

Rolnictwa i Rozwoju Wsi

Anna Klisowska, Departament Gospodarki

Wodnej i Żeglugi Śródlądowej, Ministerstwo

Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej

Weronika Kosiń, WWF Polska

Marek Krzysztoforski,

Centrum Doradztwa Rolniczego

w Brwinowie, Oddział w Radomiu

Monika Lesz, Departament Ochrony

Przyrody, Ministerstwo Środowiska

Anna Sosnowska, WWF Polska

Monika Zabrzeńska-Chaterera,

Departament Hodowli i Ochrony Roślin,

Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi

ROSJA

Yulia Danilova, Bałtycki Fundusz na rzecz
Przyrody

Evgeny Genelt-Yanovskiy, Bałtycki

Fundusz na rzecz Przyrody

Matteo Guida, hotel Four Seasons Lion

Palace w Sankt Petersburgu

Anastasia Ivanova, hotel Four Seasons

Lion Palace w Sankt Petersburgu

Tatiana Ivanova, Bałtycki Fundusz

na rzecz Przyrody

Viacheslav Komov i Tatiana Komova,

laureaci krajowej edycji konkursu

na Rolnika Roku regionu Morza

Bałtyckiego 2010

Dmitry Taborskiy, Bałtycki Fundusz

na rzecz Przyrody

SZWECJA

Anders Alm, WWF Szwecja

Emilia Astrenius Widerström,

Federacja Młodych Rolników Szwedzkich

Martin H. Larsson,

Ministerstwo Środowiska

Członkowie międzynarodowego jury

BO GUSTAVSSON, Baltic Nest Institute

MARKUS EEROLA, Rolnik Roku regionu Morza Bałtyckiego 2015,
Palopuro Agroecological Symbiosis

ALDIS KARKLINS, Instytut Gleboznawstwa i Roślin,

Łotewski Uniwersytet Rolniczy

DOROTA METERA, Bioekspert Ltd. & International Federation
of Organic Agriculture Movement (IFOAM)

KRISTINA NARVIDIENĖ, Litewskie Centrum Doradztwa Rolniczego

KARIN STEIN-BACHINGER, Ośrodek Badań Krajobrazu Rolniczego w Leibniz
(ZALF) e.V

Program WWF na rzecz Ochrony Ekoregionu Morza Bałtyckiego

100%
RECYCLED

WSPÓŁPRACA

Promujemy współpracę w celu zwiększenia świadomości, szerzenia informacji oraz stymulowania dialogu pomiędzy zainteresowanymi stronami i partnerami

KONKRETNE WYNIKI

Aktywnie i skutecznie działamy na rzecz ochrony środowiska i zrównoważonego rozwoju regionu Morza Bałtyckiego

SIEĆ REGIONALNA

Jesteśmy największą siecią organizacji pozarządowych w regionie. Dzięki naszym partnerom jesteśmy obecni we wszystkich krajach regionu Morza Bałtyckiego

WPŁYW NA POLITYKĘ REGIONU

Monitorujemy zarządzanie naszym wspólnym dobrem – Morzem Bałtyckim

WWF chroni środowisko, w którym żyjesz

Naszą misją jest powstrzymanie dalszej degradacji środowiska naturalnego Ziemi i kształtowanie przyszłości, w której ludzie będą żyli w harmonii z naturą.

www.wwf.pl